پوښتنه - د مارکسيزم د جدلياتی فلسفې تشريح؟
ځواب-
جدليات(ډايليکټسيزم) خو نه خيال دی او نه تصوّف، که دغه د ژوند عادي مسايلو پورې محدود نه کړای شي نو دغه يو ساينس دی، چې دا له دی کړکيچن او اوږد محاله اعمالو پوهې ته په لاس راسي کيدلای شي. د جدلياتو او رسمي منطق ترمنځ هم هغه تړاو دی کوم چې د لاندنيو او بهرنيو رياضياتو ترمنځ وي.
د ارسطو د عامې قضيې منطق داسې پيل کيږی، چې الف مساوی دی د الف. دغه مفروضه د بی شمېره بشري اعمالو لپاره منل کيږی. خو په حقيقت کې الف د الف مساوی نه دي. که دا دواړه ټکي د محدث شيشې لاندې کيښودل شي، نو دغه پورته خبره به په اسانۍ سره مغزو ته ولويږي. دغه د يو بل ځخه توپير لري. خو دغه انتقاد کيدلی شې چې دغه فقط ديو ډول مقدار استعاد دي. د بيلګې په توګه يو پونډ بوره په اصل کې يو پونډ نه وي. يوه لوړه پيمانه کولای شي چې دغه فرق روښانه کړي. دا خبره هم سمه ده چې ټول شيان پرته له کوم داخلي خپل حُجم، وزن او رنګ بدلوي. چې دا په خپل ذات کې برابر يا مساوي نه وي. يو سوفسطايي ويلي دي، چې په يوه خاص شيبه کې يو پونډ بوره د يو پونډ وزن مساوي يا برابره وي.
که دغه پيچلې او د شکمنې قضيې عمليې قدر له سترګو وغورځول شي، نو بيا به هم دغه نظرياتي کره کتنه تحمل نکړي شی يا ونه منل شي. مثلا مونږ يو ټکی شيبه په څه ډول په حقيقی توګه تصّور ته راوړی شو. دا که د وخت يوه اوږده مُوده وی نو بيا په دغه مُوده کې هغه شيبه خالصتا د رياضی تجريد /جلولي دي. مطلب د وخت صفر. خو هر شی د وخت په داخل کې يا چوکاټ کې شتون لري. او شتون په خپله د بدلون د لاسوهنې پرته يو عمل دي. د پايلې په توګه هر وخت د موجودګۍ يو بنسټيزه عُنصر بدلون وي. (مطلب چېرته چې وخت وي او وخت په خپله يوماده ده ! هلته موجودګي وي، اوموجودګي په خپله يو بدلون وي،ځکه چې دغه د کميتي پېښو په ترڅ کې واړه واړه بدلونونه ښکاره کيږي، چې وروسته د پېښندلو په صورت کې لوی بدلون رامنځته شي. خو دغه د کميتی پېښو په معيار باندې اړه لري، چې دا وړې پيښې ځومره معياري وي او ځرنګه کولای شي چې کميتي او کيفيتي بدلونونه دايم وساتي(د افغانستان ثور انقلاب ځخه د کميتي او کيفيتي بدلونونو ډير ښه مثالونه اخيستی شو، چې وروسته د انقلاب ماتوونکو عناصرو ښکار شول)
له دې وروسته مونږ دغه پايلې ته ورسيدو چې د الف د الف برابرکيدلو مطلب دا دی چې يو جنس د خپل ځان برابر وي. شرط دا دی چې بدلون بياونه مومی، خو کله چې يو شی بدليږی نه، هغه موجود هم نه وی.
په لومړي پړاو کې دغه ژوري خبرې بې ګټې ښکاري، خو که حقيقت ته لاړ شو نو دغه د ورستۍ پريکړي په ځير اهميت لري. يو طرف ته د الف سره برابريدلو قضيه زمونږ د ټولې پوهې ځخه جلاکيدل دي. خو بل لوری ته هم دغه خبره زمونږ ټولې نيمګړتياوې په ډاګه کوي. د کومې تېروتنې پرته مونږ الف برابر د الف قضيه کارولای شو، خو کله چې د يو څه حدودو په چوکاټ کې وی، نوکه چيرته د يو زبردست کار په دوران کې په الف کې کميتی بدلونونه د نشت برابر وي، نو بيا مونږويلی شو چې الف د الف برابر دي.
د بيلګې په توګه په هم دغه طريقه د يو پونډ بوره خرڅونکي او اخيستونکي ترمنځ د راکړې ورکړې خبره جوړه کيږی، هم دغه ډول د سترګې د حرارت درجې هم ټاکلې کيږی. يو څه مُوده مخکې د ډالرو د اخيستنې دټاکلو قوت هم داسی کيدل. خو کميتي بدلونونه بعضې وخت د چوکاټ ځخه لرې په کيفيتې بدلونونو واوړي. کله چې يو پونډ بوره د اوبو يا تيلو سره يو شي، نو بيا دغه يو پونډ نه پاتی کيږي. او کله چې يو ډالر د يو جمهور ريس په جيب کې وي، نو هغه يو ډالر نه وي. په يو نازکه اوضاعه کې مقدار په معيار بدليدلی شي. د دغه شيبې معلومول د ټولنپوهنې په شمول د نورو علومو ځانګو ته ډير اړين او کړکيچن کار

دي. هر کارګر په دغه ښه پوهيږي، چې نوموړی دوه بيل شيان يو شانتې نشي جوړولاي. څرنګه چې د پيتلو له سيخونو څخه د يو لړ څه بدلون وروسته تبر يا توره جوړيږي. خو دغه بدلون به تر يو حده پورې پکار وي.(دغې ته زغم يا تحمل ويلی کيږی) هم دغه تحمل ته په کتلو سره فکر کيږی چې ټولې تُوري يا شمشيرونه يو شانتی دي. (مطلب الف د الف برابر دی) کله چې دغه تحمل زيات شی نومقدار په معيار کښی بدل شی، يا داسې ويلی شو چې تبر يا شمشير بې کاره شي.
زمونږ ساينسی فکر زمونږ د عادي عمل يوه برخه ده چې په دې کې تخنيک هم برخه لري. تر کومه چې د نظرياتو خبره ده نو د دغه لپاره هم د زغم اړتيا ده. چې دغه د الف برابر قضيې څخه نه رامنځته کيږي، خو د دې قضيې د جدلياتي منطق څخه زيږون مومي. مطلب هر شی هر وخت بدلون مومي. د عام عقل ښه خبره په دغه حقيقت کې پټه ده چې دغه په تدريجي ډول له تحمل څخه مخکې وځي.
پانګوالي، اخلاقيات، خپلواکي او د کارګر دولت تر څنګ يو داسې سپک خيال هم د تجريداتو /نه ويشولو په څير تړلی وي. مطلب پانګوالي د پانګوالي برابر وی، او اخلاقيات د اخلاقياتو برابر وي. خو جدلياتی فکر شيانو ته د دوی د بدلون په لړليد کې ګوري، او په مادي حالتو کې د هغه بدلونونه ټاکي چې له چوکاټه يې پورته، الف الف نه پاتی کيږی.((دلته د ليکوال مطلب دا دی چې الف کې واړه واړه بدلونونه ډير اړين دي، هم دغه يو حالت دی چې الف الف نه پريږدي خو دا هيله بايد ونشي چی دا بدلونونه به د چا په خوښه رامنځته کيږي، ځکه چې بدلونونه د ټولنې او يا د هغه شي فطرتي کړنې په ترڅ کې رامنځته کيږی، د بيلګې په توګه پانګوال نظام که هر څومره جبر، ظُلم، دورواغ يا بل څه چې د ټولني انفرادي يا اجتماعی فکر له منځه وړولو لپاره ترسره کوي، يو ورځ يا شيبه کيدلی شي چې ريښتيا سره مخامخ شي، نو دغه رښتيا که د بدلون په ډول اخلي، مطلب د کاميابۍ په لوري يا د ناکامۍ په لوري، خو دغه وخت به معياري وي)) هم داسې يو کارګر دولت، بيا دولت نه پاتی کيږي.
د يو نيمګړي خيال بنسټيزه نيمګړتيا دا ده چې دغه حقيقت بې حرکته ګڼي. حال دا دی چې حقيقت له ازله په حرکت باندی راروان دي. جدلياتي فکر نظرياتو ته تر ممکن حده پورې سموالی، پراخوالی، زغم او د ښه والي مواد ښيي. خو يوه روښانتيا چې نظريات تر عملي ژونده پورې نږدې کوي. دغه مقام د يو عام پانګوال نظام له امله په وجود کې نه راځی خوولې د پرمختګ د يو خاص مرحلی پانګوالي ، او عادي کارګر دولت نه، خوولې د يو استعماری هيواد تر شا او خوا په يو وروسته پاتی هيواد کې کارګر دولت.
د جدلياتی فکر د نيمګړتيا يا سپکوالي سره هم هغه خپلوي ده، کومه چې د روان انځور ددريدلي يا بی حرکته انځور سره وي. روان انځور د بې حرکته انځور پر ضد نه ولاړيږی، خو دحرکت د أصول په واسط بې حرکته انځورونه د يو تسلسل په ترڅ کې منظم کړي.((که مونږ په ښکاره اوضاع يا سياسي حالاتو کې دغه جدلياتی بيلګه پر ځای کړو نو د عربو او اروپا ورستيو خوځښتونه چې معياری وو، خو د يو منظم کارګر يا سياسي ګوند د نه شتون له امله په شا وتمبولی شو، خوولې دغه بيا تکراری خبره ده چې واړه واړه بدلونونو وروسته د معياری بدلونونو په ترڅ کې وکولای شي، چې په راتلونکې کې نوي انقلاب ته لاره هواره کړي))
جدليات له رښتيا څخه انکاري نده، خوولې دغه ډير زيات رښتيا راسره داسی وګڼډي چې مونږ هغه حقيقت چې د ازل راهسې د بدلون ښکار وي، ډير له نږدی څخه کتلای شو. هيګل په خپل يو کتاب(منطق) کې د قوانينو يوه سلسله رامنځته کوی، د بيلګې په توګه د مقدار په معيار کې بدليدل او هغه هم د تضاداتو په ترڅ کې مخ ته تلل.
د هيت(صورت) موادوټکر په تسلسل کې مداخله، د امکان په حتمي کيدلو کې بدليدل او نور ډير څه. د نظرياتی فکر لپاره دا هر څه دومره اړين دي لکه د قضيی لپاره چې لوموړی کارونه وي.

هیګل د ډارون او مارکس څخه مخکې لیکلي وو ، د فرانسه انقلاب چې فکر ته څومره پیاوړتیا بښلی وه، د دغه له امله هیګل د ساینس د پرمختګ له مخې وړاندوینه کړی وه. بحرل دا د یو لوی انسان لویه وړاند وینه وه. خو هیګل صیب دې ته یو خیال پرستانه کردار او خوی ورکړ، نوموړي خیالی سیوری حتمي حقیقت وګرځول. خو مارکس په مقابل کې وویل چې دغه خیالی سیوري د مادي جسدونو د حرکت انځور دي. مونږ خپل دغه جدلیاتی ماده پرست وُایو چې د دغه سیورو جړړی نه په اسمان کې دي او نه زمونږ د خپلو اکه خوښې لاندې دي. خوولې دغه په ښکاره حقیقت، مطلب په فطرت کې دي. شعُور له شعُور څخه زیږون اخلي. ارواح پوهنه له جسدي علم، عضوعی نړۍ له غیر عضوعی نړۍ څخه، نظام شمسی د ستورو له غونډل یا وریځو څخه، د پرمختګ په هره پوړۍ د هر ګام مقداري بدلونونه په معیارونو کې بدلیږی. زمونږ د فکر په شمول د جدلیاتی فکر د بدلیدونکې مادي مختلف رنګونه او صورتونه نه دي. په دغه نظام کې د شیطان، غیر فانی رُوح، د قوانینو ورستني قدرونو او اخلاقیاتو لپاره هیڅ ځای نشته. جدلیاتی فکر د فطرت له جدلیاتو پیدا کیږی. او دغه رول په بشپړه توګه مادي وي.

ډارونیزم چې د مختلفو درجو له مقدار څخه د معیار ته د ختلو وضاحت کوي. د نامیاتي مادې په نړۍ کې د جدلیاتو لویه بریا ده.

دویم لوی کشف د کمیاوي عناصرو د اتوم د اوزان ټیبل دي. او له دغه وروسته یو بل کشف د یو عُنصر په بل عُنصر کې د بدلیدولو کشف کول دي. د هیت تر څنګ د درجه بندۍ پوښتنه هم له دې سره ډیر نږدې تړاو لري. چې دا په خپله په ټولنیز او فطرتي ساینس کې یو شان مهم والی لري. په اتلسمه پیړۍ کې د سویډن د نباتاتو پوهنمل چې شیانو د نه بدلیدولو کومه خبره کړی وه، په هغه کې د ونو او بوټیو د بهرني خصوصیاتو مطابق تشریح او درجه بندی شوي وه. د نباتاتو د علم هغه معصومانه زمانه د منطق د معصومتوب زمانې سره سمون خوري.

ځکه چې زمونږ فکر هم داسې پرمختګ کوې څرنګه چې دا نور شیان پرمختګ کوي. د نه بدلیدولو خیال هغه وخت په حتمي توګه له بېخه وه ایستلای شو، کله چې د بوټو د تکامل د تاریخ مطالعه وکړای شوه. او داسې د یو حقیقي درجه بندۍ بنسټ کیښودلی شو. مارکس چې له ډارون څخه په واضحه توګه یو بیل قسمه باشعُوره جدلیات پرست وه، او د بشري ټولنو ساینسي درجه بندۍ کشف یی د دوی د پیداواري ځواکونو په ترڅ کې رامنځته کړی وه. نوموړي د ټولنې د شتمنو په سر د اړیکو ساخت هم معلوم کړی وه، چې د ټولنې په سمه توګه څیړولو پورې اړه لري. د دولتونو او ټولنو نیمګړې درجه بندۍ ځای مارکسیزم ونیول. چې دا په خپله د جدلیاتي مادیت درجه بندي ده. د مارکسیزم طریقې خپلولو وروسته د کارګر د دولت د نظریی او د زوال ستني تعین کیدلی شي.

څرنګه چې مونږ ګورو چې دا به تباه کیدونکی جهالت او بی خبرې به یې د دغه تایید وکړي. په دغه کې هیڅ ځای مابعدالطبعیاتی یا عالمانه خبره ځای نلري.په نوي ساینسي فکر کې جدلیاتی منطق د حرکتي قوانینو څرګندونه کوي. بل لوري ته د جدلیاتی مادیت پرضد روان زیار د یو پخوانی تیر شوی وخت، د منځنۍ پانګوالي طبقې تنګ نظری، د خپل ځان مطرح کونکو د پوهنتونو استادانو او له مرګ وروسته راتلونکې ژوند احساسات لرونکې څرګندونه یا ترجمانی کوي.